

Bir Sosyal Sorumluluk Projesi “Dost Benim, Düşman Benim, Dostunu Düşmanını Erken Tanı”: Deri Kanseri Taramasında Değerlendirilen Hastaların Retrospektif İncelenmesi

A Social Responsibility Project “My Good Nevus, My Bad Nevus: Know Your Good One, Bad One”: Retrospective Analysis of the Patients Who Were Evaluated on the Skin Cancer Screening Programme

^{ID} Duygu GÜLSEREN^a, ^{ID} Gonca ELÇİN^a, ^{ID} Gül ERKİN^a, ^{ID} Başak YALICI ARMAĞAN^a, ^{ID} Neslihan AKDOĞAN^a,
^{ID} Sibel DOĞAN^a, ^{ID} Sibel ERSOY EVANS^a, ^{ID} Ayşen KARADUMAN^a, ^{ID} Nilgün ATAKAN^a

^aHacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları ABD, Ankara, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: “Dost Benim, Düşman Benim, Dostunu Düşmanını Erken Tanı” her yıl bir sosyal sorumluluk projesi olarak gerçekleştirildiğimiz deri kanseri tarama programıdır. Çalışmamızda, bu projede katılmamıza baş vurmuş katılımcıların demografik özelliklerini, deri kanseri risk faktörlerini ve dermatolojik inceleme bulgularını belirlemeyi amaçladık. **Gereç ve Yöntemler:** 2014-2018 yılları arasında deri kanseri tarama gününde değerlendirilen tüm katılımcıların geriye dönük incelemesi yapıldı. Tıbbi kayıtlarından sosyodemografik özellikleri, deri kanseri risk faktörleri ve dermatolojik inceleme bulguları tespit edildi. **Bulgular:** Toplam 546 katılımcı, bu program içerisinde değerlendirildi. Ailede deri kanseri 69 (%12,6) kişide, kişisel deri kanseri 15 (%2,7) kişide, immünyüpresyon öyküsü 28 (%5,1) kişide mevcuttu. Mesleki nedenlerle 151 (%27,7) kişi, sportif faaliyetler nedeni ile 260 (%47,6) kişi ve yaz tatili nedeni ile 437 (%80) kişi güneşe maruz kalmıştı. Takip veya tedavi gerektiren toplam 395 (%72,3) lezyon 546 katılımcıda tespit edildi. Şüpheli lezyonlardan 69 (%12,6) kişideki lezyon dermatolog tarafından fark edilmişti. **Sonuç:** Saptadığımız veriler, katılımcıların deri kanseri açısından birçok risk faktörünü taşıdıklarını, bu kişilerin bu program sayesinde prekanseröz ve kanseröz lezyonlarına tanı alabildiklerini göstermektedir. Ayrıca gönüllülük esasına dayalı ve ekip olarak gerçekleştirilen bu projenin ortak paylaşımları ve olumlu manevi duyguları da topluma faydalı olma amacımıza hizmet etmiştir.

ABSTRACT Objective: “My Good Nevus, My Bad Nevus: Know Your Good One, Bad One” is a skin cancer screening programme that we carry out every year as a social responsibility project. In this study, we aimed to determine the demographic characteristics, skin cancer risk factors and dermatological findings of the participants who applied to us within the scope of this project. **Material and Methods:** A retrospective analysis was performed of all participants who were evaluated on the skin cancer screening day between 2014-2018. Sociodemographic characteristics, skin cancer risk factors and dermatological findings were determined from the medical records. **Results:** A total number of 546 participants were screened on this programme, Family skin cancer history was found in 69 (12.6%) people, personal skin cancer history was present in 15 (2.7%) people, and 28 (5.1%) people had a history of immunosuppression. Sun exposure for occupational reasons was in 151 (27.7%) people, for sporting activities in 260 (47.6%) people and for summer holiday in 437 (80%) people. A total of 395 (72.3%) lesion, which needs to monitorize, was found in 546 participants. Sixty-nine (12.6) of the lesions were noticed by a dermatologist on our skin cancer screening programme. **Conclusion:** Our data show that the participants have many risk factors for skin cancer and that they could be diagnosed as precancerous and cancerous lesions through this programme. In addition, the mutual and positive spiritual effects of this project, which is based on volunteering and as a team, also met our aim of serving the society.

Anahtar Kelimeler: Kanserinin erken tespiti; deri neoplazmları

Keywords: Early detection of cancer; skin neoplasms

Kutanöz melanom, dünya üzerinde insidansı son dört dekad içerisinde artış gösteren, beklenen yaşam süresinde kısalmayla gidebilen, genç erişkinlerde en

sık görülen kanser türlerinden biridir. Melanom dışı deri kanserleri de yine beyaz ırkta en sık rastlanan kanser türlerinden biri olup, aynı zamanda önemli bir

Correspondence: Duygu GÜLSEREN
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Deri ve Zührevi Hastalıkları ABD, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: duygu_gulsm@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences.

Received: 02 Jul 2019

Received in revised form: 21 Aug 2019

Accepted: 24 Aug 2019

Available online: 24 Aug 2019

2146-9040 / Copyright © 2020 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

halk sağlığı sorunudur. Açık deri fototipine sahip bireylerde melanom dışı deri kanserlerinin yaklaşık %75-80'ini bazal hücreli karsinom ve %25'e yakınına da skuamöz hücreli karsinom oluşturmaktadır.¹ Ülkemize ait veriler olmamakla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde melanom dışı deri kanseri vakalarının yaklaşık 5,4 milyon civarında olduğu tahmin edilmekte, melanomun ise 2017 yılında 87.110 yeni vaka ve 9.730 ölüm ile en sık görülen ilk beş kanser türü arasında yer aldığı bilinmektedir.^{2,3} Yeni melanom olguları son on yıl içerisinde ortalama %1,4 artarken, ortalama yaşam süresinin erken tanı ve tedavi ile %91,7'ye yükseldiği bildirilmektedir.³

Kanser konusunda toplumda farkındalık sağlanması, toplum bilincinin geliştirilmesi ve kanser taramaları, kanserle mücadelede en etkili yöntemlerin başında gelmektedir. Ülkemizde Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği üç kanser türünde; meme, serviks ve kolorektal kanserlerde tarama yapılmaktadır.⁴ Biz de Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Ana Bilim Dalı olarak, deri kanserleri ve melanom konusunda farkındalığı artırmak amacıyla 2014 yılından bu yana geleneksel olarak her yıl kanser haftasında, nisan ayının ilk çarşamba günü, bir sosyal sorumluluk projesi olarak "Dost Benim, Düşman Benim, Dostunu Düşmanını Erken Tanı" sloganıyla ücretsiz deri kanseri taraması gerçekleştirmekteyiz (Resim 1). Böylece toplumda deri kanseri risk faktörlerine dikkat çekerek davranışsal değişiklikler oluşturmayı ve ayrıca erken tanı ile mortalitenin de önüne geçmeyi hedeflemekteyiz.

Deri kanserleri, topluma önemli yük getiren sağlık harcamalarının bir nedeni olarak görülmektedir. Hedefe yönelik tedavi ve immünoterapilerin meta-

statik melanomda kullanılmasıyla birlikte hastaların ortalama yaşam süreleri uzamış, buna paralel olarak sağlık giderleri artış göstermiştir. Kandel ve ark., çalışmalarında, bir metastatik melanom hastasının ortalama tedavi giderini 269,682 avro olarak bildirmişlerdir.⁵ Biz de tarama programları ile deri kanserlerine konulacak erken tanı sayesinde ekonomik yükün azaltılabileceğini öngörmekteyiz.

Bu çalışmada, deri kanseri taraması amacıyla tarafımıza başvurmuş gönüllülerin demografik özelliklerini, deri kanseri açısından sahip oldukları risk faktörlerini ve dermatolojik inceleme bulgularını belirlemeyi amaçladık.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmamızda 2014-2018 yılları arasındaki beş yıllık süreç içerisinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Ana Bilim Dalının "Dost Benim, Düşman Benim, Dostunu Düşmanını Erken Tanı" sloganıyla ücretsiz olarak düzenlediği, kurum içi sosyal medya, afiş ve reklam panolarında duyurusu yapılan ve randevu alınmadan başvuru alan, deri kanseri tarama gününde değerlendirilen tüm gönüllülerin geriye dönük incelemesi yapıldı. Gönüllülerin tıbbi kayıtlarından sosyodemografik özellikleri, deri kanseri risk faktörleri ve dermatolojik muayene bulguları tespit edildi. Risk faktörleri arasında; deri fototipi, kişisel ve ailesel deri kanseri varlığı, kişisel immünsupresyon hikâyesi, iş, güneş maruziyeti ve süresi, güneş yanığı hikâyesi, güneş koruyucu kullanım sıklığı değerlendirildi. Ancak bazı deri kanseri risk faktörleri ve dermatolojik inceleme bulgularının bazı gönüllüler ve hekimler tarafından değerlendirilmediği tespit edildi ve bu ve-

RESİM 1: Deri kanseri tarama programlarımız, ana bilim dalı sekreterleri, ben haritalama ünitesi teknisyenleri, yardımcı personeller, araştırma görevlileri ve öğretim üyelerinin emekleri ve özverili çalışmaları ile ekip olarak başarı ile sürdürülmekte.

riler eksik veri olarak kaydedildi. Kanser taramasına yönelik yapılan dermatolojik incelemenin sonuçları, bu incelemede saptanan nevüs sayısı, displastik nevüs, aktinik keratoz, melanom, bazal hücreli karsinom, skuamöz hücreli karsinom ve diğer lezyonların varlığı tespit edildi. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna başvurularak, 19 Mart 2019 tarihli GO 19/239 sayılı Etik Kurul Onayı alındı ve çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak gerçekleştirildi.

Verilerin istatistiksel değerlendirmesinde SPSS 22.0 programı kullanıldı. Sayısal değişkenler ortalaması±standart sapma ve medyan, nitelik gösteren değişkenler ise sayı ve yüzde ile gösterildi.

BULGULAR

SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

2014-2018 yılları arasında deri kanseri taramasına başvuran katılımcı sayısı 546 olarak tespit edildi. Gönüllülerin %67'si kadın, %33'ü erkekti. K/E oranı 2,03 idi. Yaş ortalaması 41,30±15,35 (aralık, 4-88 yıl) olarak tespit edildi. Başvuranların eğitim düzeyleri değerlendirildiğinde 8 (%1,5) kişi henüz okul çağına ulaşmamıştı, 3 (%0,5) kişi herhangi bir eğitim almamış, 41 (%7,5) kişi ilkökul, 34 (%6,2) kişi ortaokul, 99 (%18,1) kişi lise, 272 (%49,8) kişi üniversite ve 89 (%16,3) kişi yüksek lisans ve üstü düzeyde eğitime sahipti. Deri kanseri tarama programımıza başvurular en çok afiş, reklam panoları ve broşür aracılığı ile olmuştu. Afiş, reklam panoları, broşür yoluyla programdan haberdar olan kişi sayısı 281 (%51,5) idi. Tarama programını eş, dost, akraba ya da hastane personelinden öğrenen kişi sayısı 150 (%27,5), internet aracılığıyla bilgi sahibi olan, sosyal medya ya da hastane çalışanlarının kayıtlı elektronik posta adreslerine gönderilen mesajlardan öğrenen kişi sayısı 67 (%12,3) idi.

DERİ KANSERİ RİSK FAKTÖRLERİ

Dermatolojik inceleme öncesi başvuran gönüllülerde deri kanseri risk faktörleri sorgulanmış ve **Tablo 1**'de özetlenmiştir. Deri kanseri taramasına başvuranların 69 (%12,6)'unda ailede en az bir deri kanseri mevcuttu. Katılımcıların 6 (%1,1)'sında bazal hücreli karsinom, 4 (%0,7)'ünde skuamöz hücreli karsinom, 17

(%3,1)'sinde melanom, 2 (%0,4)'sinde mikozis fungoides tespit edildi. Toplam 15 (%2,7) katılımcıda melanom veya melanom dışı deri kanseri öyküsü bulunmaktaydı. İmmünsüpresyon öyküsü olan kişi sayısı 28 (%5,1) idi.

Güneş maruziyetleri açısından gönüllüler değerlendirildiğinde; hâlen açık havada çalışan kişi sayısı 57 (%10,4) olup, geçmişte de açık havada çalışmış kişilerle birlikte mesleki güneş maruziyeti olan kişi sayısı 151 (%27,7) idi. Açık havada 1 yıldan daha kısa süre çalışma öyküsü olan kişi sayısı 50 (%9,2) idi; 1-5 yıl arası çalışan 36 (%6,6), 5-10 yıl arası çalışan 18 (%3,3), 10 yıldan daha uzun süre açık havada çalışan kişi sayısı da 35 (%6,4) idi. Açık havada yapılan sportif faaliyetlere 260 (%47,6) kişi katılmaktaydı. Güneş altında yaz aylarında 437 (%80) kişi tatil yapmaktaydı. Belirtilen en sık tatil süresi 305 (%55,9) kişi ile 1-15 gün arasındaydı. Kişilerin yaz güneşine verdikleri reaksiyon derecelendirildiğinde sıklıkla 224 (%41,0) kişi önce yanmakta sonra bronzlaşmakta, 139 (%25,5) kişi de çok daha az yanmakta, hızla bronzlaşmaktaydı. Çocukluk döneminde 124 (%22,7) kişi güneş yanığı geçirmişti. Güneş koruyucu kullanan toplam kişi sayısı 423 (%77,5) idi, 257 (%47,1) kişi güneş koruyucuyu düzensiz kullanmaktaydı. Toplam 6 (%1) kişi farklı seanslarla olmak üzere solaryuma girmişti.

DERMATOLOJİK İNCELEME BULGULARI

Deri ve Zührevi Hastalıkları Ana Bilim Dalımıza deri kanseri tarama gününde başvuran gönüllülerin dermatolojik incelemeleri hem araştırma görevlisi hem de öğretim üyesi olmak üzere iki doktor tarafından yapılmış ve saptanan inceleme bulguları **Tablo 2**'de özetlenmiştir. Tüm vücut deri muayenesi 370 (%67,8) kişide, sınırlı deri muayenesi 165 (%30,2) kişide yapılabildiği, 11 (%2) kişiye ait deri muayene şekli konusundaki veriler eksikti. Başvuran gönüllülerdeki en sık deri fototipi, fototip III olmak üzere 257 (%47,1) kişide saptanmıştı. Bunu 138 (%25,3) kişide fototip II, 124 (%22,7) kişide fototip IV, 12 (%2,2) kişide fototip V ve 10 (%1,8) kişide fototip I izlemekteydi. Gönüllülerdeki nevüs sayısı genellikle 25'ten azdı ve 425 (%77,8) kişide bu rakamın altındaydı. Altmış yedi (%12,3) kişide 25-50, 20 (%3,7) kişide 50-100 ve 23 (%4,2) kişide de 100'den fazla

TABLO 1: Deri kanseri risk faktörleri.

Risk faktörleri	n (%)
Ailede deri kanseri öyküsü	
Var	69 (12,6)
Yok	474 (86,8)
Eksik veri	3 (0,5)
Ailede olan deri kanseri tipi	
BCC	6 (1,1)
SCC	4 (0,7)
Melanom	17 (3,1)
MF	2 (0,4)
Eksik veri	40 (7)
Kişisel deri kanseri öyküsü	
Hayır	526 (96,3)
Melanom	6 (1,1)
Melanom dışı deri kanseri	9 (1,6)
Tipini bilmiyor	3 (0,5)
Eksik veri	2 (0,4)
İmmüsupresyon öyküsü	
Evet	28 (5,1)
Hayır	513 (94,0)
Eksik veri	5 (0,9)
Hâlen açık havada çalışma	
Evet	57 (10,4)
Hayır	486 (89)
Eksik veri	3 (0,5)
Daha önce açık havada çalışma	
Evet	151 (27,7)
Hayır	392 (71,8)
Eksik veri	3 (0,5)
Açık havada çalışma süresi	
1 yıldan kısa	50 (9,2)
1-5 yıl arası	36 (6,6)
5-10 yıl arası	18 (3,3)
10 yıldan uzun	35 (6,4)
Eksik veri	12 (2)
Açık havada sportif faaliyetlere katılma	
Evet	260 (47,6)
Hayır	276 (50,5)
Eksik veri	10 (1,8)
Güneş altında yaz aylarında tatil yapma	
Evet	437 (80)
Hayır	109 (20)
Eksik veri	0
Yaz tatili süresi	
1-15 gün	305 (55,9)
1 aydan kısa	64 (11,7)
1-3 ay	52 (9,5)
10 yıldan uzun	16 (2,9)
Eksik veri	106 (19,4)

devamı...→

nevüs tespit edildi. Saptanan diğer dermatolojik inceleme bulguları; 205 (%37,5) kişide gövdede lentigo, 152 (%27,8) kişide displastik nevüs, 13 (%2,4) kişide aktinik keratoz, 15 (%2,7) kişide klinik olarak şüpheli malign melanom, 6 (%1,1) kişide şüpheli bazal hücreli karsinom ve 4 (%0,7) kişide ise şüpheli skuamöz hücreli karsinom tespit edildi. Şüpheli lezyonlardan 69 (%12,6) kişinin lezyonu, dermatolojik inceleme sırasında dermatolog tarafından fark edilmiş, 42 (%7,7) kişinin lezyonu kendisi tarafından, 3 (%0,6) kişinin ise yakını tarafından fark edilmişti.

TARTIŞMA

Çalışmamızda deri kanseri taramasına başvuran katılımcı sayısı, beş yıllık süre içerisinde 546 olarak tespit edildi. Proje, en çok reklam panoları, afiş ve broşür aracılığıyla duyurulabilmişti. Ancak reklam panoları, afiş ve broşürlerin hitap ettiği kesim Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Kampüsü ve hastane çevresi olmuş, geniş kitlelere yönelik ulusal çapta duyuru kampanyaları yapılmamıştı. Ana Bilim Dalımız,

TABLO 1: Deri kanseri risk faktörleri (devamı).

Risk faktörleri	n (%)
Cildin yaz güneşine verdiği reaksiyon	
Her zaman yanar, hiç bronzlaşmaz	73 (13,4)
Her zaman yanar, çok az ve zor bronzlaşır	87 (15,9)
Önce yanar, sonra bronzlaşır	224 (41,0)
Çok az yanar, hızla bronzlaşır	139 (25,5)
Eksik veri	23 (4,2)
Çocukluk çağında güneş yanığı geçirme	
Evet	124 (22,7)
Hayır	300 (54,9)
Hatırlamıyorum	106 (19,4)
Eksik veri	16 (2,9)
Güneş koruyucu kullanım sıklığı	
Hiçbir zaman	115 (21,1)
Bazen	257 (47,1)
Her zaman	166 (30,4)
Eksik veri	8 (1,5)
Solaryuma gitme sıklığı	
Hayır	532 (97,4)
Senede 20 seans veya daha az	3 (0,5)
Senede 20 seans veya daha fazla	3 (0,5)
Eksik veri	8 (1,5)

BCC: Bazal hücreli karsinom; SCC: Skuamöz hücreli karsinom; MF: Mikozis fungoides.

TABLO 2: Dermatolojik inceleme bulguları.

Dermatolojik inceleme bulguları	n (%)
Deri muayene şekli	
Sınırlı alan	165 (30,2)
Tüm vücut	370 (67,8)
Eksik veri	11 (2,0)
Deri fototipi	
I	10 (1,8)
II	138 (25,3)
III	257 (47,1)
IV	124 (22,7)
V	12 (2,2)
Eksik veri	5 (0,9)
Nevüs sayısı	
25'ten az	425 (77,8)
25-50	67 (12,3)
50-100	20 (3,7)
100'den fazla	23 (4,2)
Eksik veri	11 (2,0)
Kanser/Kanser düşündürülen lezyonlar	
Gövdede lentigo	205 (37,5)
Displastik nevüs	152 (27,8)
Aktinik keratoz	13 (2,4)
Şüpheli malign melanom	15 (2,7)
Şüpheli BCC	6 (1,1)
Şüpheli SCC	4 (0,7)
Şüpheli lezyonu fark eden	
Dermatolog	69 (12,6)
Hasta	42 (7,7)
Yakını	3 (0,6)
Eksik veri	432 (79,1)

BCC: Bazal hücreli karsinom; SCC: Skuamöz hücreli karsinom.

2019 yılında “Dost Benim, Düşman Benim, Dostunu Düşmanını Erken Tanı” tarama programına ek olarak, televizyon kanalları aracılığıyla ulusal çapta duyurusu yapılan “Euromelanom” tarama kampanyasına da katılmış ve yarım gün içerisinde 48 hasta değerlendirmiştir. İstatistikî verilerimiz olmamakla birlikte, birçok hastanın “Euromelanom” kampanyasından televizyon kanalları aracılığı ile haberdar olduğu öğrenilmiştir. Tarama programımıza yönelik sonraki yıllarda yapılacak daha geniş çaplı reklam kampanyaları ve televizyon duyuruları ile daha fazla sayıda katılımcıya ulaşmak planlanabilir.

Araştırmamızda, deri kanseri tarama programımıza katılanların çoğunun kadın gönüllüler olduğu

tespit edildi. Ülkemizde meme, serviks ve kolorektal kanserlerde tarama yapılmakta olup, serviks kanserine yönelik Pap-smear ve HPV-DNA; meme kanserine yönelik meme muayenesi ve mamografi, ayrıca kolorektal kanserlere yönelik de gaitada gizli kan ve kolonoskopi istenmektedir.³ Özellikle meme ve serviks kanseri gibi kadınlarda sık görülen kanserlere yönelik yapılan taramalar, kadınların kanser taramaları konusunda daha tecrübeli, erken tanının önemi konusunda daha bilgili olduklarını, başka kanser taramalarına da daha istekli olabileceklerini akla getirebilir. Çalışmamızdaki kadın gönüllü sayısının fazla olması bu durumla ilişkilendirilebilir.

Deri kanseri risk faktörlerini değerlendirdiğimizde, gönüllülerin az bir kısmında ailede bir deri kanseri öyküsü bulunmaktaydı. Aile bireylerindeki deri kanseri öyküsü aynı zamanda gönüllülerde bir farkındalık oluşturarak deri kanseri taramasına başvuruda bir etken olarak düşünülebilir, ancak çalışmamızda saptadığımız veriler bu düşüncemizi desteklememekteydi.

Çalışmamızda sorguladığımız bir diğer risk faktörü, kişisel deri kanseri öyküsüydü ve taramaya başvuranların az bir kısmında melanom ve melanom dışı deri kanseri öyküleri mevcuttu. Deri kanseri tanısı almış bu hastaların gelişebilecek diğer deri kanserleri açısından rutin dermatolojik muayenesi ve takibi gerekmektedir. Tarama programımızda bu hastaların da katılımcı olarak yer almaları, bu projenin aynı zamanda rutin takiplerine gelememiş deri kanserli hastalara kontrol fırsatı da sunmuş olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda katılımcıların onda birinden az bir kısmında immüsupresyon öyküsü bulunmaktaydı, ancak bu katılımcıların deri kanseri riski konusundaki bilgi düzeyleri sorgulanmadı, tesadüfi olarak başvurmuş olabilecek katılımcılara da bu proje sayesinde ulaşılarak bundan sonraki dermatolojik takipler konusunda bilgilenmeleri sağlandı.

Kümülatif-kronik veya aralıklı-yoğun güneş maruziyeti, deri kanseri açısından bilinen önemli çevresel bir risk faktörüdür. Melanom ve bazal hücreli karsinom gelişiminde aralıklı-yoğun güneş maruziyeti rol oynarken, skuamöz hücreli karsinom için kümülatif-kronik maruziyet önemli bir etkidir.¹ Katılımcılar, güneş maruziyetlerine yönelik olarak

meslek, spor, tatil alışkanlıkları açısından değerlendirildiğinde, dörtte birinden fazlasında açık havada çalışma öyküsünün bulunduğu, bunların da hemen hemen üçte birinin hâlen açık havada çalışmakta olduğu görüldü. Açık havada çalışma öyküsü olanların yaklaşık beşte birinde de çalışma süresi oldukça uzun olup 10 yılı aşmaktaydı. Katılımcıların dörtte birinden fazlasında saptadığımız mesleksi güneş maruziyeti ve uzun çalışma süreleri, çalışmamızın önemli bir risk faktörüydü ve kümülatif-kronik olarak güneş maruz kalan kişi sayısını göstermekteydi.

Açık havada sportif faaliyetler nedeni ile katılımcıların yaklaşık yarısı güneş maruz kalmaktaydı, ancak taramamız sırasında sportif faaliyetlerin türü, gün içindeki zamanı ve süresi sorgulanmadığından güneş maruziyetinin yoğunluğu değerlendirilemedi.

Yaz tatili alışkanlıkları, aralıklı-yoğun güneş maruziyeti açısından önemli bir risk faktörüydü. Gönüllülerin büyük çoğunluğu tatillerini yaz güneşi altında geçirmekteydi ve tatil süreleri de grubun yarısından fazlasında iki haftadan kısa süreli olarak belirtilmişti. Yılda bir kez, iki haftadan kısa süreli olarak yapılan tatillerin, kişilerde maksimum yararlanma duygusuyla aralıklı-yoğun olarak güneş maruz kalmaları açısından bir risk faktörü olarak düşünülebilir. Çalışmamızda sorguladığımız güneş maruziyeti tiplerinden hem kümülatif-kronik hem de aralıklı-yoğun maruziyetin oldukça fazla sayıda kişide tespit edilmesi, taramamıza katılan kişilerin hem skuamöz hücreli karsinom hem de bazal hücreli karsinom ve melanom riski altında olduklarını göstermekteydi.

Melanom için önemli bir risk göstergesi olan çocukluk çağında güneş yanığı geçirme öyküsü, yaklaşık dörtte bir oranla oldukça fazla sayıda kişide saptandı. Katılımcıların sosyokültürel ve ekonomik seviyeleri ile yakından ilişkili olan, ultraviyoleye başka bir maruziyet şekli olan solaryum ise 546 kişinin sadece 6'sında tespit edilmiş olup, ülkemiz için yaygın bir risk faktörü olarak görülmemektedir.

Çalışmamızda güneşten korunma alışkanlıkları arasında sadece güneş koruyucu kullanım sıklığı sorgulanabilmiş ve katılımcıların büyük çoğunluğunun da kullandığı tespit edilmiştir. Oldukça fazla sayıda güneş koruyucu kullanan katılımcı olmasına karşın bu kişilerin yarısından fazlasının bunu uygun şekilde tekrarlamadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların deri fototipleri incelendiğinde, Türk popülasyonunun genel deri fototipi olan fototip III ile uyumluydu, ancak deri kanseri açısından yüksek risk taşıyan deri fototipi I ve II'li katılımcı sayısı da toplam katılımcıların dörtte birini oluşturmakta olup azımsanmayacak bir oranda tespit edilmişti. Saptadığımız bu fototip çeşitliliği ülkemizin aynı zamanda mozaik yapısını da yansıtmaktaydı.

Katılımcıların büyük çoğunluğunda nevüs sayısı 25 altı olarak saptanmış olup, melanom için risk faktörü olan 50 ve üstü sayıda nevüs, onda birinden az katılımcıda tespit edilmişti. Deri kanseri tarama programımızda gönüllülerin onamı alınarak dermatolojik incelemeleri oral, genital mukozaya ve saçlı deriyi de içerecek şekilde tüm vücut muayenesi şeklinde yapılmış, ancak yaklaşık üçte bir gönüllüye isteği doğrultusunda sınırlı alanlarda deri incelemesi yapılabilmisti. Sınırlı deri incelemesi yapılan gönüllülerde toplam nevüs sayısı değerlendirilemediğinden, 50 ve üstünde nevüsü olan kişi sayısının aslında daha fazla olabileceği öngörülebilir.

Deri kanseri tarama programımızda saptadığımız en sık dermatolojik tanı, katılımcıların yarısından fazlasında güneş hasarının göstergesi olan solar lentigo idi ve bu kişiler, gelişebilecek deri kanserleri açısından risk altındaydılar. Premalign ve malign lezyonlar içerisinde ise displastik nevüs, katılımcıların dörtte birinden fazlasında bulunmaktaydı. Çalışmamız kapsamında gövdede lentigo ve displastik nevüse ek olarak aktinik keratoz, şüpheli melanom, şüpheli bazal hücreli karsinom ve şüpheli skuamöz hücreli karsinom da dâhil olmak üzere 546 kişide toplam 395 takip veya tedavi gerektiren lezyon tespit edilmişti. Displastik nevüs saptanan hastalara şüpheli nevüsün ya da tüm vücudun fotoğraflanması için randevu verilmiş ve takibe alınmış, şiddetli displazi düşünülen hastalara ise eksizyon önerilmiştir. Aktinik keratoz tanısı konulan hastalara da yine tedavi planı çizilerek kontrol önerilmiştir. Şüpheli melanom, bazal hücreli karsinom veya skuamöz hücreli karsinom da düşünülen hastalardan ise eksizyonel veya "punch" biyopsi olmak üzere doku tanısı istenmiştir. Çalışmamız kapsamında sadece deri kanseri tarama gününde saptadığımız veriler incelenmiş, takibe aldığımız hastalarımızda sonradan gelişen premalign ya da malign deri lezyonları ya da hastalara önerdi-

ğimiz biyopsi tetkiklerinin sonuçları değerlendirilmemiştir, bu da çalışmamıza ait bir kısıtlılıktır.

Deri kanseri taramamıza katılan gönüllülerin onda birinden fazlasında şüpheli lezyon dermatolog tarafından fark edilmişti, lezyonların katılımcı tarafından fark edilen boyutlara ulaşmadan dermatolog tarafından tanınması, aynı zamanda erken tanı ve müdahale açısından da önemli bir fırsattı ve bu, projenin bu amacı da karşılayabildiğini göstermektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, saptadığımız veriler, katılımcıların deri kanseri açısından birçok risk faktörünü taşıdıklarını, bu kişilerin bu program sayesinde prekanseröz ve kanseröz lezyonlarına tanı alabildiklerini göstermektedir. Gönüllülük esasına dayalı bir sosyal sorumluluk projesi olan deri kanseri tarama programlarımız aynı zamanda ekip çalışma ruhunu tetikleyerek oluşturduğu ortak paylaşımlar ve olumlu manevi duygularla topluma faydalı olma amacımıza da hizmet etmiştir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Gül Erkin, Sibel Doğan; **Tasarım:** Gül Erkin, Gonca Elçin, Sibel Ersoy Evans; **Denetleme/Danışmanlık:** Gonca Elçin; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Duygu Gülseren, Neslihan Akdoğan, Başak Yalıcı Armağan, Sibel Doğan; **Analiz ve/veya Yorum:** Ayşen Karaduman, Nilgün Atakan, Sibel Ersoy Evans; **Kaynak Taraması:** Duygu Gülseren, Gonca Elçin; **Makalenin Yazımı:** Duygu Gülseren, Gonca Elçin; **Eleştirel İnceleme:** Gonca Elçin; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Gonca Elçin.

KAYNAKLAR

1. Garbe C, Bauer J. Melanoma. In: Bologna JL, Schaffer JV, Cerroni L, eds. Dermatology. 4th ed. London: Saunders; 2018. p.1989-2019. [\[PubMed\]](#)
2. Rogers HW, Weinstock MA, Feldman SR, Coldiron BM. Incidence estimate of non-melanoma skin cancer (keratinocyte carcinomas) in the U.S. population, 2012. JAMA Dermatol. 2015;151(10):1081-6. [\[Crossref\]](#)
3. Loescher LJ, Stratton D, Slebodnik M, Goodman H. Systematic review of advanced practice nurses' skin cancer detection knowledge and attitudes, clinical skin examination, lesion detection, and training. J Am Assoc Nurse Pract. 2018;30(1):43-58. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
4. Ulusal Kanser Kontrol Planı 2013-2018. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu.
5. Kandel M, Allayous C, Dalle S, Mortier L, Dalac S, Dutriaux C, et al. Update of survival and cost of metastatic melanoma with new drugs: estimations from the MelBase cohort. Eur J Cancer. 2018;105:33-40. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)

